

Zitierhinweis

Pražáková, Kateřina: review of: Dirk Jacob Jansen, Jacopo Strada and Cultural Patronage at the Imperial Court. 1: Introduction. Education and Early Experience. Strada as an Imperial Architect, Leiden / Boston: Brill, 2019, in: Opera Historica, 21 (2020), 1, p. 130-132, DOI: 10.15463/rec.1061237706

First published: Opera Historica, 21 (2020), 1

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinaus gehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

na Moravě Olomouci a jihomoravskému regionu. V Praze Angličany zaujal zejména kamenný most, univerzita, architektonické památky či židovská komunita. V rámci konfesní problematiky se autorka mimo jiné věnovala vnímání církevních řádů a světců, mezi nimiž si značnou pozornost zasloužil sv. Jan Nepomucký.

Autorce se podařilo využít metodologických přístupů při práci s cestopisnou literaturou. Celistvě představila anglické cestovatele do Čech a na Moravu stejně jako obraz, který si o navštěvovaných místech utvářeli.

Pavel Král

Dirk Jacob JANSEN, Jacopo Strada and Cultural Patronage at the Imperial Court I-II, Leiden–Boston, Brill 2018, 1069 s., ISBN 978-90-04-35526-2.

Nizozemský historik umění Dirk Jacob Jansen předložil ve své dvoudílné monografii výsledky mnohaletého výzkumu věnovaného aktivitám Jacopa Strady. Snažil se co nejúplněji představit životní osudy a působení této mimořádné renesanční osobnosti. Jde o velmi náročný počín, neboť Strada se do dějin zapsal jako antikvář, architekt, kreslíř, učenec, sběratel i autor encyklopedických prací. Rozmanitost jeho aktivit způsobila, že ačkoliv byl v historiografii často zmiňován jako důležitá postava, představuje Jansenova práce vůbec první pokus o zachycení všech jeho podniků a životních událostí. Autoři starších odborných pojednání totiž zpravidla Stradu zmiňovali pouze v souvislosti s pobytem

u určitého mecenáše, konkrétním dílem nebo jednou z oblastí jeho tvorby. Jansen se naopak rozhodl popsat všechny aspekty Stradova uměleckého, podnikatelského i vědeckého působení v kontextu dobové situace a také vývoje jeho osobnosti. V zájmu tohoto cíle prozkoumal úctyhodné množství psaných i hmotných pramenů a do hloubky pronikl do různých oblastí renesančního umění. Jen tak totiž mohl formulovat dobře podložené závěry i odvážnější, avšak promyšlené hypotézy o některých Stradových podnicích, k nimž se nedochoval dostatek pramenů.

Monografii rozdělil do pěti rozsáhlých oddílů, před něž umístil úvod zahrnující několik kapitol. V něm seznámil čtenáře s dochovanými portréty Jacopa Strady od předních umělců stejně jako s obvyklými, avšak často zavádějícími historkami, které se o něm tradují. Mimo jiné přitom poukázal na omyly, jichž se dopouštěli čeští spisovatelé i historikové z přelomu 19. a 20. století, kteří Jacopa Stradu představovali výlučně v souvislosti s jeho působením na dvoře Rudolfa II.

V první části vlastní práce se autor zaměřil na vzdělání a ranou tvorbu Jacopa Strady. Několikrát přitom musel spřádat odvážné hypotézy, neboť například o Stradových učitelích se nedochovaly žádné zmínky. Proto bylo nutné zvážit, do jakého prostředí mladého Jacopa jeho rodina patrně vyslala a jakým stylem byla ovlivněna jeho raná díla. Autor však tyto hypotézy stavěl velmi zodpovědně a z jeho práce je patrné, že veškerá porovnání provedl osobně a nespolehal na výroky svých předchůdců. Pokud známé skutečnosti dovolovaly

více možných interpretací, snažil se je poctivě uvádět. To se projevilo již při snaze objasnit, co vlastně mladého italského umělce pohnulo k radikálnímu kroku, jímž bylo přestěhování do Norimberku. Ačkoliv se jeví jako pravděpodobné, že Strada počítal s možností pracovat pro Hanse Jacoba Fuggera, s nímž se v Itálii setkal a který se jistě jevil jako žádoucí mecenáš, není jasné, proč by se pak neusadil přímo v Augšpurku. Pro uměnímilovného Fuggera následně zhotovil několik důležitých architektonických návrhů a současně začal pracovat na nákresech antických římských mincí, jejichž dokumentace ho proslavila. Autor věnoval značnou pozornost nejen Stradovi samotnému, nýbrž také zálibám a osudům jeho prvního velkého fuggеровského mecenáše i dalším osobnostem, s nimiž se antikvář setkal při své několikaleté cestě do Lyonu a Říma v první polovině padesátých let 16. století. V závěru celého oddílu pak nastínil okolnosti a způsob, jakým se Jacopo Strada snažil po roce 1555 zaujmout nové mecenáše, jimiž se stali rakouští Habsburkové.

Druhý velký oddíl je věnován Stradově působení na vídeňském dvoře Ferdinanda I. a Maxmiliána II. Jansen podrobně analyzoval jednotlivé umělecké počiny, na nichž se Jacopo Strada na přání Habsburků podílel a mezi něž náležel například dvorský špitál ve Vídni či náhrobek Maxmiliána I. v Innsbrucku. Dále poukázal na důležitou roli Ferdinanda I. a Maxmiliána II., kteří pouze pasivně nečekali, s jakými návrhy architekti přijdou, nýbrž se velmi aktivně podíleli na plánování některých projektů. Díky tomuto přístupu se

Jansenovi podařilo zachytit méně známý, avšak důležitý aspekt dvorského života, totiž vzdělání a zálib těchto panovníků. Vedle velkých projektů, které financovali Habsburkové a na nichž spolupracovalo více umělců i poradců, neopomněl autor zmínit ani stavbu Stradova vlastního domu. Následně se opět vrátil k reprezentativním stavbám, avšak takovým, jež Strada během svého působení v roli císařského architekta navrhl pro říšská knížata a jiné vlivné osobnosti. Nejslavnějším z nich bylo Antiquarium v mnichovské rezidenci, které pro své sbírky antických soch a dalších uměleckých předmětů nechal vystavět Albrecht V. Bavorský. Autor mu proto věnoval značnou pozornost a poukázal na jednotlivé fáze plánování a jejich proměny. Posléze dospěl ke spravedlivému závěru, že z uměleckého hlediska navrhoval Jacopo Strada stavby spíše eklekticky, dodával jim však ceněné detaily dýchající antikou či italskou renesancí.

Zatímco předchází dva oddíly sledovaly především Stradovy umělecké aktivity, snažil se autor ve třetím oddílu více proniknout k osobnosti oceňovaného architekta a sběratele. Na prvním místě seznámil čtenáře s fungováním Musaea, jak sám Jacopo Strada nazval svůj dům se sbírkami a dílnou, do něhož zval spřízněné umělce a intelektuály. Na základě podrobné analýzy návštěvní knihy, dopisů a zvláště různých kreseb se pokoušel doložit, jaká cenná díla mohli návštěvníci ve Stradově domě obdivovat, které osobnosti se tu setkávaly a jak tato neformální instituce ovlivňovala jejich další tvorbu či zakázky. Nezanedbatelný prostor přitom

autor vyhradil sběratelství antických mincí, v němž byl Strada uznávaným odborníkem a autorem rozsáhlého díla *Epitome thesauri antiquitatum*.

Problematikou sběratelství se zabývá i čtvrtý oddíl, který je oproti třem předchozím podstatně útlejší a tvoří určitý závěr. Jansen se v něm zabýval profesí antikváře, za něhož se ostatně Jacopo Strada sám rád označoval. Zkoumal, které metody Strada využíval při určování hodnoty uměleckých artefaktů a obchodování s nimi, ať již sledoval zájmy svoje nebo některého ze svých patronů. Usiloval o postižení antikvářových charakteristických vlastností, přičemž dospěl k názoru, že Jacopo Strada sice nebyl nijak výjimečným umělcem, jeho výtvarnému projevu i chování však nechyběla elegance. Současníky pak jistě přitahoval nadšením i mimořádnými znalostmi, které měl o antických mincích a dalších cenných předmětech.

V posledním z oddílů zpřístupnil autor některé dosud nepublikované listy Jacopa Strady stejně jako jeho testament. Vyhotovil také podrobný chronologický soupis všech listů, smluv a dalších dokumentů, v nichž je Jacopo Strada zmíněn. Tento přehled je jistě vítaný, běžný čtenář by však ještě více ocenil soupis všech stavebních podniků, uměleckých děl a dobových publikací, jejichž vznik Strada podle Jansena ovlivnil. Tento nedostatek je nicméně vyvážen velmi přehledným členěním celé publikace a jasnými názvy kapitol, díky nimž čtenář zpravidla rychle najde vše, co potřebuje. Kvalitu publikace výrazně zvyšuje velké

množství barevných reprodukcí, na nichž jsou představena díla spjatá s působením Jacopa Strady stejně jako jejich potencionální vzory či nákresy vzniklé při plánování. Celkově je Jansenova monografie velmi přínosným dílem, které zvláště českému čtenáři ukazuje, kolik mimořádných aktivit realizoval Jacopo Strada dávno před tím, než se stal známý jako antikvář Rudolfa II.

Kateřina Pražáková

Mark HENGERER, Making Peace in an Age of War: Emperor Ferdinand III (1608–1657), West Lafayette, Purdue University Press 2020, 325 s., ISBN 978-1-55753-844-4.

Koncipování životopisů významných historických osobností tvoří již od 19. století nedílnou součást odborné práce historiků a historiček. Stejným směrem se také vydal profesor univerzity v Mnichově Mark Hengerer, jenž se dlouhodobě zabývá dějinami císařského dvora ve Vídni v 17. století. Recenzovaná publikace představuje zkrácený anglický překlad jeho obsáhlé biografie císaře Ferdinanda III., která vyšla německy již v roce 2012 v Böhlau Verlag.¹ Je vystavěna na neobyčejně širokém a časově mimořádně náročném výzkumu rozmanitých písemných, hmotných a ikonografických pramenů uložených v nejružnějších evropských archivech, knihovnách a dalších kulturních institucích. Navíc s mnohými z nich seznámil historickou veřejnost vůbec poprvé.

¹ Mark HENGERER, *Kaiser Ferdinand III. 1608–1657: Eine Biographie*, Wien-Köln-Weimar 2012 (= Schriftenreihe der Kommission für Neuere Geschichte Österreichs 107).